

Uzaktaki Acıları Göstermek: Türkiye’de Haber Fotoğraflarında Kıtlığın Temsili

Reporting Distant Suffering: Photographic Representation of Famine in Turkish Newspapers

Tuğba TAŞ¹, Burcu SÜMER², Oğuzhan TAŞ³

¹Assoc. Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Communication, Ankara, Türkiye.
tugbakanli@yahoo.com

²Assoc. Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Communication, Ankara, Türkiye.
burcus@gmail.com

³Assoc. Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Communication, Ankara, Türkiye.
tasoguzhan@gmail.com

ORCID: T.T. 0000-0003-0948-1683;
B.S. 0000-0002-7340-9750;
O.T. 0000-0001-5151-7155

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Tuğba Taş, Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
Ankara, Türkiye

E-posta/E-mail:

tugbakanli@yahoo.com

Geliş tarihi/Received: 08.01.2022

Revizyon talebi/Revision Requested: 14.02.2022

Son revizyon teslimi/Last revision received:
03.05.2022

Kabul tarihi/Accepted: 04.04.2022

Atf/Citation: Taş, T., Sümer, B., Taş, O. (2022).

Uzaktaki acıları göstermek: Türkiye’de haber fotoğraflarında kıtlığın temsili. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 62, 143-172.

<https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2022-1054364>

öz

Kıtlık küresel olarak milyonlarca insanın acı çekmesine neden olan temel sorunlardan biridir. 20. yüzyılda 70 milyondan fazla insan kıtlık nedeniyle hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan kıtlıktan kaynaklanan olumsuz şartlar içinde yaşamak zorunda kalmıştır. COVID-19 pandemisinin küresel olarak yeni bir kıtlık dalgasını tetikleyeceği ve 130 milyon insanın daha kıtlıktan etkileneceği öngörülmektedir. İzleyicinin, uzaktaki acılarla nasıl ilişkileneceğinin şartlarını oluşturan, hatta bir dereceye kadar bu şartları tanımlayan medyanın, kıtlığa dair ürettiği anlam çerçeveleri bu noktada önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada, kıtlığın görsel temsili için Türkiye’de yayınlanan 30 günlük gazetenin internet nüshaları 20 Nisan 2020 ile 30 Ağustos 2021 tarihleri arasında taranarak kıtlıkla ilgili 517 haber ve bu haberlerin içerdiği 659 fotoğrafa ulaşılmıştır. Fotoğrafların analizi için içerik analizi ve göstergebilimsel analiz bir arada kullanılmıştır. Elde edilen veriler ‘kıtlık çeken insan’, ‘yetkili kişiler, yardım dağıtanlar ve yardım malzemeleri’ ve ‘kıtlığın mekânı’ temaları altında analiz edilmiştir. Sonuç olarak kıtlığın klişeleşmiş temsillerinin yaygın bir biçimde kullandığı görülmüştür. Kıtlığın temsiliinde çocuk fotoğraflarının ağırlıklı olarak kullanıldığı; acı çeken bedenlerin fotoğraflardaki hâkim temalardan birini oluşturduğu; yardım dağıtanlar ve yardım malzemelerinin bir tema oluşturacak ağırlıkta kıtlık temsiline dâhil edildiği, yardım merkezi ve kampların ise en sık görüntülenen mekânlar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, kıtlık, haber, fotoğraf, temsil

ABSTRACT

Famine is a serious problem that causes millions of people to suffer globally. During the 20th century, over 70 million people died due to famine while millions more had to endure the adverse conditions created by it. It is predicted that the COVID-19 pandemic will trigger a new wave of famine, affecting 130 million people globally. The discourse on famine articulated by the media, which governs the visibility of distant people’s suffering and provides the audience with resources to imagine and understand that suffering is significant. Accordingly, this research

sought to analyze the aspects of famine that are represented in photographs. A total of 517 news stories containing 659 photos were collected from the online editions of 30 daily newspapers published in Turkey between April 20, 2020, and August 30, 2021. Content and semiotic analysis was used in tandem as research methods in this study. The data were categorized as ‘human in famine,’ ‘approved personnel, relief distributors, and aid supplies,’ and ‘famine space.’ The results demonstrated that stereotyped representations

of famine are common in pictures. It was determined that children’s photographs were used disproportionately often to depict famine; bodies in pain were a prevalent theme in the photographs; aid givers and aid materials were included in the representation of the famine; and aid centers and camps were the most frequently photographed locations.

Keywords: Turkey, famine, news, photograph, representation

EXTENDED ABSTRACT

Disasters, crises, and human suffering are key issues that receive global media attention. Lacking physical proximity, viewers can witness the pain of distant people only through media representations. Since the 1990s the international literature on this topic has concentrated on how the media has offered audiences a narrative of pain, particularly visually. These studies have treated the media as a narrative space that governs the visibility of distant people’s suffering and provides the audience with resources to imagine and understand that suffering. Famine is a serious problem that causes millions of people to suffer globally. During the 20th century, over 70 million people died due to famine while millions more had to endure the adverse conditions created by it. It is predicted that the COVID-19 pandemic will trigger a new wave of famine, affecting 130 million people globally. The discourse on famine articulated by the media is thus crucially important. Experience of various global campaigns has confirmed that a meaningful public response materializes only if famine is effectively covered by the media, paving the way for government intervention. What is essential is not only whether famine is covered as a global issue by the media but also how famine is depicted. Existing research on this topic in Turkey consists mostly of translations of various scholarly texts. No original research has been undertaken on the visual representation of global famine in the Turkish media, a gap that the analysis offered here seeks to correct. Furthermore, this paper reflects on the relevance and limitations of the theoretical and conceptual frameworks adopted in the existing international literature.

This study sought to analyze how often global famine becomes part of the media agenda; the aspects of famine that are represented photographically; and whether famine is framed as a phenomenon requiring action or as something that need not

concern the audience. With respect to methodology, content and semiotic analysis was applied in conjunction to observe and study these visual texts. A total of 517 news stories containing 659 photographs were obtained by searching the online editions of 30 Turkish newspapers published between April 20, 2020, and August 30, 2021. Contrasting previous approaches, this project also has unique methodological value in its use of mixed methods, that is, simultaneous content and semiotic analysis. It thus aims to set a benchmark for further research and to provide valid and reliable data for future scholars in this field.

Of 659 photographs analyzed, 450 contained representations of distant suffering, 240 included children only, and 59 were photographs of women with their children. This “feminized” and “infantilized” representation of distant suffering due to famine is consistent with descriptions in the international literature, which criticizes the reproduction of these stereotypes. Moreover, body parts and bodies in pain were also frequently used in the photographs, with this subject matter being controversial due to its “biopolitical” nature. In all the photographs where people suffering could be identified, they were overwhelmingly represented as either “bodies to be governed” or as passive victims in urgent need of care. Strikingly, the place of their suffering could not be identified in the majority of the photographs. Thus, not only the sufferers themselves but also their connection with their locality was dehumanized. In contrast with those presented as “victims,” people depicted as “care givers” were overwhelmingly male and active.

This research confirms that the representation of distant suffering in Turkish news photographs of famine continues to reproduce stereotypes that are much criticized in the literature on humanitarian communication. Arguably, this preferred visual regime for representing distant suffering continues to position us as global citizens who empathetically monitor the global crisis of famine as it occurs across the world. As the literature also suggests, however, this is inadequate to promote collective responsibility for further action.

GİRİŞ

20. yüzyılda 70 milyondan fazla insan kıtlık nedeniyle hayatını kaybetmiştir (Campbell, 2017, p. 73). Kıtlık sırasındaki ölümler, düşünüldüğünün aksine, açlıktan ziyade salgın hastalıklarla ilişkilidir. Bu yüzden kitlesel ölümler, kıtlığın yarattığı sonuçlardan yalnızca biridir. Kalabalıklaşma, barınma eksikliği, sağlık hizmetlerindeki sınırlılıklar, yetersiz veya kirlı su kaynakları salgın hastalıkların yayılmasının önünü açar. Dolayısıyla kitlesel açlığın kıtlık sürecinin tek belirteci olduğunu söyleyemez. Kıtlık koşullarında, gıda yetersizliğinin açlık krizi halini alışı, sivil toplumun çöküşünü; aşırı enflasyon ve kitlesel işsizlik ise beraberinde ekonomik yıkımı getirir. Kıtlık ayrıca, doğurganlık oranındaki düşüşle, göçün artışıyla ve halkın yeni hastalık taşıyıcılarına maruz kalmasıyla da yakından ilişkilidir. Kıtlık dönemlerinde devletin yetki ve sorumluluk alanına giren konularda yetersiz kalması veya işleyiş bozukluğu genellikle etnik veya dini şiddetin artmasını ve insan hakları ihlallerini tetikler (Moeller, 1999, p. 100).

Kıtlığın nedeni olarak yakın zamana kadar sadece kuraklığa işaret edilmekte ve kıtlık insan kaynaklı afetlerden ziyade volkanik patlamalar, kasırgalar, depremler gibi doğal afetler kategorisinde değerlendirilmekteydi. Oysa günümüzde kıtlık olgusunun insan müdahalesiyle yakından ilişkili olduğu anlaşılmış; savaşlar ve sivil çatışmalar sırasında belirli bir kesimin beslenme imkânından mahrum bırakılmasıyla kasıtlı bir şekilde ya da gıda üretimindeki teknolojik hataların sonucunda kazaen oluşabileceği görülmüştür. Dahası, kuraklığı ortaya çıkaran iklim değişikliğinde, insan müdahalesinin rolü artık tartışmasız kabul görmektedir. Bu yüzden doğal afetler “basit acil durumlar” kategorisinde iken, kıtlık gibi insan ürünü afetler “karmaşık acil durumlar” olarak sınıflandırılır. “Basit acil durumlar”, genellikle yiyecek, barınak ve tıbbi malzeme gibi ihtiyaçların teminini gerektirir. Kıtlık gibi “karmaşık acil durumlar” ise, ölümleri azaltmak için yeterli yiyecek ve suyun sağlanması yanı sıra kapsamlı tıbbi bakımı ve sorunla sosyal, politik ve hatta askeri düzeyde ilgilenilmesini gerekli kılar (Moeller, 1999, pp. 100-103; Devereux, 2000).

Gıda Güvenliği Bilgi Ağı’nın (Food Security Information Network-FSIN) 21 Nisan 2020 tarihinde yayınladığı Küresel Gıda Krizi Raporu’na göre, 2019 yılında çatışma ve güvensizlik, dünyanın çeşitli bölgelerindeki gıda krizinin itici gücü olmuştur. Yoğun çatışma yaşanan 22 ülkede akut gıda güvensizliği yaşayan kişi sayısı 77 milyondur. Bunu, 25 ülkede 34 milyon insanın aşırı hava koşulları nedeniyle, 8 ülkede ise 24 milyon insanın ekonomik krizler nedeniyle gıda güvensizliğiyle karşı karşıya kalması izlemiştir.

2020'de COVID-19 pandemisinden önce yapılan tahminlere göre, çatışma, makro ekonomik kriz, iklim değişikliği ve de sonbahar tırtılı ve çöl çekirgeleri gibi tarım zararlıları nedeniyle, Yemen'in dünyada gıda krizini en şiddetli yaşayan ülkesi olmaya devam edeceği tahmin edilmiştir. Görüldüğü gibi çoğu kıtlık haftalarca hatta aylarca önceden öngörülebilmektedir. 2020 yılında çatışma/güvensizlik, aşırı hava koşulları, çöl çekirgeleri ve ekonomik şokların yanında COVID-19'un da gıda güvensizliğinin itici güçlerinden biri olacağı tahmin edilmektedir (FSIN, 2020, p. 3).

Küresel Gıda Krizi Raporu'nun yayınlanması üzerine açıklama yapan Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (World Food Programme-WFP) direktörü David Beasley, "COVID-19 nedeniyle sadece küresel bir sağlık salgınıyla değil, aynı zamanda küresel bir insani felaketle karşı karşıya olduğumuzu" dile getirmiştir (Beasley, 2020). Küresel durgunluğun gıda tedarik zincirlerini de büyük ölçüde bozacağı öngörüldüğü COVID-19 pandemisi koşullarında, özellikle enformel tarım ve tarım dışı sektörlerde çalışan en savunmasız kesimlerin geçim kaynakları ve gıda güvenliklerinin hasara uğrayacağı tahmin edilmektedir. Yetersiz beslenme sonucunda hastalık riskleri artmakta, özellikle sağlık sistemine erişimin olmadığı bölgelerde hastalığın yarattığı riskler de yükselmektedir (FSIN, 2020, pp. 3-4). Kuruluşun Mayıs 2021 tarihinde yayınlanan raporuna göre, 2020'de 55 ülkede/bölgede en az 155 milyon kişi gıda krizinden etkilenmiştir. Raporla, çatışma, COVID-19 pandemisi ve büyük ölçekli ekonomik krizlerin 2021'de durumu daha da ağırlaştıracağı belirtilmiştir. Raporla dâhil edilen 55 ülke/bölgeden 40'ında, 142 milyondan fazla insanın 2021'de gıda krizinden etkileneceği tahmini yapılmıştır. Raporla aynı zamanda Güney Sudan'da 108.000 ve Yemen'de 47.000 olmak üzere yaklaşık 155.000 kişinin 2021 ortasına kadar muhtemelen felaketle karşı karşıya kalacağı belirtilmiştir (FSIN, 2021). Ayrıca WFP 2020 Dünya Açlık Haritası'na göre, göstergelerin böyle devam etmesi durumunda dünya üzerinde 840 milyon insan 2030 yılı itibarıyla aç kalacaktır (World Food Programme, 2020). COVID-19 Pandemisi'nin küresel eşitsizlikleri daha da derinleştirdiği ve tüm dezavantajlı kesimler için yıkıcı sonuçlar doğuracak yeni bir kıtlık tehdidinin insanlığın yanı başında olduğu ortadadır.

Böyle bir ortamda uzaktaki acılarla karşılamamızın tek yolu olan medya içeriklerinin kitliği nasıl temsil ettiği önem kazanmaktadır. Medya, dünyayı anlamlı kıldığımız söylem ve imgeleri düzenlemekte, dünyaya bakışımızı şekillendirmekte güçlü bir rol oynar. Çünkü yakın çevremiz ve kişisel deneyimlerimizin ötesindeki dünyayı tanımak ve anlamakta medyanın dolayımına ihtiyaç duyarız. Bu yüzden Roger Silverstone'un belirttiği gibi, küresel ölçekte dolayimli iletişim dünyası, izleyicinin uzaktaki öteki ile

nasıl ilişkileneceğinin şartlarını oluşturmakta, hatta bir dereceye kadar bu şartları tanımlamaktadır (Silverstone, 2008, p. 27). 1980’li yıllardan itibaren Etiyopya’da, Güney Sudan’da, Yemen’de, Somali’de yıkıcı etkileri olan kıtlığa tüm dünya medya aracılığıyla tanıklık etmiştir. 1990’ların sonundan itibaren uzaktaki acıların medyadaki temsiline ilişkin akademik çalışmalarda da önemli artış olmuştur¹. Özellikle görsel temsillerle odaklanan bu çalışmalar etik meseleleri gündeme getirmekte ve haberlerin izleyiciyle nasıl ilişkilendiği veya onu nasıl konumlandığını tartışmaktadır (Boltanski, 1999/2004; Moeller, 1999; Sontag, 2003/2004; Campbell, 2003, 2004, 2017; Chouliaraki, 2006; Silverstone, 2008; Linfield, 2010/1013; Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle, 2012). Bu çalışmaların bir kısmı felsefi yönelimlidir, diğer kısmını ise ampirik çalışmalar oluşturmaktadır. Ancak her iki grup çalışma açısından merkezi meselelerden biri, bu imgelerin seyircide nasıl tepki uyandıracığıdır.

Bu tartışma iki ayrı yönde ilerlemiştir: Tartışmaların bir ucunda bu tür imgelerin izleyiciyi harekete geçireceği savı bulunurken, diğer ucunda tam aksine imgenin uyuşturucu bir etkisi olduğunu ve izleyiciyi eylemsizliğe sürükleyeceği savı bulunur. Birinci görüşün savunucuları özellikle belgesel fotoğrafçılar ve foto muhabirlerdir. Bunlar, fotoğrafı bilinç yükseltme ve toplumsal değişim yaratmanın bir aracı olarak görürler (Linfield, 2013, p. 73). Geçmişteki örnekler bu umuda dayanak oluşturmaktadır. Vietnam Savaşı’na dair fotoğrafların ortaya çıkmasıyla başlayan savaş karşıtı gösteriler ya da doğal afetlerden sonra düzenlenen insani yardım kampanyaları fotoğrafın gücünün kanıtı olarak gösterilmektedir.

İkinci görüşe göre ise acıyı temsil eden fotoğrafların her yere yayılmış olması, izleyicinin duygusal olarak aşırı yüklenmesi ve sonuç olarak duyarsızlaşması ile karakterize olan “şefkat yorgunluğu”na (compassion fatigue) yol açar (Moeller, 1999). Bu tezin temel dayanağı Susan Sontag’ın *Fotoğraf Üzerine* (1977/2010) kitabında dile getirdiği, acı fotoğraflarının her yana yayılması ve tekrar tekrar sunulmasının sonucu olarak gücünü yitirdiği (2010, p. 23) görüşüdür. Şefkat yorgunluğu tezine göre, acı içeren fotoğraflar dünyayı değiştirmek şöyle dursun, izleyiciyi uyuşturur, harekete geçmesini engeller ve uzaktaki acılar için hiçbir şey yapılamayacağı düşüncesini yerleştirir (Taş, 2016). Sontag, daha sonra yayınlanan *Başkalarının Acısına Bakmak* (2003/2004) kitabında bir önceki eserindeki görüşlerini tamamen terk etmese de fotoğrafların uyuşturucu etkisine artık şüpheyle bakmakta ve fotoğrafların hangi bağlamda sunulduğuna daha fazla dikkat yöneltmektedir.

Güncel çalışmalar da artık izleyicinin acı anlatıları karşısında doğrudan harekete geçmeyeceği gibi, doğrudan şefkat yorgunluğuna da sürüklenmeyeceğini kabul etmektedir. Lilie Chouliaraki (2006) nitel izleyici araştırmalarının gösterdiği gibi, şefkat yorgunluğunun seyircinin bireyselliği veya duyarsızlığıyla değil, haberlerin uzaktaki acıları nasıl tasvir ettiğiyle ilgili olduğunu vurgular. Ona göre izleyiciyi uzaktaki talihsizliklerin güçsüz bir izleyicisine indirgeyen, acıyı çözümsüz bir problem olarak sunan, haberlerin semiyotik özelliğidir (Chouliaraki, 2006, p. 112). Judith Butler da savaş fotoğrafları bağlamında imgelerin “sadece neyi gösterdiğinin değil, gösterdiği şeyi nasıl gösterdiğinin de” önem kazandığını söyler. Çerçeveyi sadece imgenin sınırları olarak değil, imgenin kendisini kuran bir öge olarak ele alan Butler’a (2009, p. 71) göre, “nasıl” sorusu sadece imgeyi düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda algı ve düşüncemizi de düzenlemeye çalışır”.

Görüntülerin yan anlamları olduğu ve bunların insanları çeşitli şekillerde onunla ilişkilenebilir davet ettiği (Bell, 2003, p. 27) görüşünden hareketle, temel olarak acıya ilişkin ne tür temsillerin izleyiciyi etik bir duruşa davet edebileceği de literatürdeki önemli bir tartışma konusudur. İzleyicinin medya dolayımıyla metinlerle nasıl etik bir ilişkiye girebileceğini sorgulayan literatürde Roger Silverstone’un *Media and Morality: On the Rise of the Mediapolis* (2008) kitabı merkezi bir referans noktasıdır. Dünyanın medya metinleri yoluyla dolayımlanması izleyici olmadan bir anlamı olmadığını belirten Silverstone, bununla birlikte izleyici olmanın arkasına yaslanıp izlemek, kanal değiştirmek veya fareyi tıklamaktan daha büyük bir anlamı olduğunu söyleyerek katılım ve olaya dâhil olmanın öneminden söz eder. Ona göre süreçteki rolümüz, şu ya da bu şekilde sorumluluk almamızı gerektirir (Silverstone, 2008, p. 27). Hans Jonas’ın biçimsel (formal) ve tözsel (substantive) sorumluluk ayrımından yola çıkan Silverstone’a göre, biçimsel sorumluluk “kendi hareketlerim için sahip olduğum sorumluluk”tur; hayatım ve eylemlerim için hesap verebilir olmam anlamına gelir; tözsel sorumluluk ise “ötekinin içinde bulunduğu duruma karşı üstlenmem gereken sorumluluk”tur. Silverstone (2008, p. 152) tözsel sorumluluğun karşılıklı olmadığını, insanlığın devamından emin olmamıza dayalı bir sorumluluk olduğunu dile getirir. Medya dolayımıyla tanıklık ettiğimiz acıların öznelere duymamız gereken, tözsel sorumluluktur. Böyle bir sorumluluk için Silverstone, Luc Boltanski’ye atıfla bireysel değil kamusal bir yanıt gerektiğini söyler (2008, p. 132). Boltanski, kişisel ya da toplumsal bağımızın bulunmadığı uzaktakilerin acıları karşısında nasıl tepki gösterdiğimizi açıklamak için “merhamet politikası” (politics of pity) kavramını kullanır. Ötekilerin acılarına ilişkin hislerimizin onlara nasıl tepki verdiğimizizi etkilediğini savunan Boltanski, medya söyleminin buradaki rolünü tartışır (Boltanski, 2004). Boltanski’nin kullandığı anlamda merhamet

(pity) ile şefkat (compassion) arasında bir ayrım vardır. Şefkat, ötekinin durumuyla özdeşleşmeye dayalı, kişisel ve bireysel bir tepkiyken, merhamet kamusal, politik ve genellenebilir bir tepkidir (Silverstone, 2008, p. 132).

Silverstone ve Boltanski’nin felsefi yaklaşımlarını ampirik çalışmasına taşıyan Lilie Chouliaraki (2006), medya söyleminin izleyiciyi, uzaktaki mağdurlarla etik bir ilişki içinde, politik ve duygusal duyarlılıklarına seslenerek farklı şekillerde konumlandırmadaki rolünü tartışır. Ona göre nasıl ki acı çekenler kimi zaman sadece bir rakam olarak, kimi zaman neredeyse “biz”im gibi insanlar olarak haber anlatısında yer alıyorsa; haberler izleyicileri “öteki’nin acısının röntgencisi”, “hayırsever” veya “aktivist” olarak konumlandığı sürece izleyiciler de bizzat haber anlatısının bir parçasıdır. Uzaktaki acılara ilişkin televizyon haberlerini incelemek için göstergebilimsel analiz kullanan Chouliaraki, üç farklı haber tipine bağlı olan ve izleyiciden farklı ahlaki taleplerde bulunan üç farklı “merhamet rejimi” (regimes of pity) tespit etmiştir; “macera” (adventure), “aciliyet” (emergency) ve “kendinden geçme” (ecstatic). Merhameti, doğal bir sevgi ve bakım duygusu olarak değil toplumsal olarak yapılandırılmış bir eğilim olarak ele alan Chouliaraki’nin, “merhamet rejimleri” kavramını ortaya atma sebebi, seyircilerin acı çekenlere karşı “saf” duygulara sahip olmadıklarını, duygularının aslında “diğerlerinin” kim olduğu ve onlarla nasıl ilişkilenebilir gerektiği hakkında, haber anlatılarına yerleştirilmiş değerlerle şekillendiğini göstermektedir (Chouliaraki, 2006, p. 11). Ona göre merhamet rejimleri, acıya estetik bir gösteri olarak anlam yüklemekle birlikte, her biri, uzakta acı çekenlerle duygusal ve pratik olarak ilişkilenebilir farklı biçimlerini sunmaktadır. Macera haberleri, acı çekenlere ilişkin görüntülerin olmadığı, kartografik illüstrasyonlarla açıklayıcı yazılardan oluşan, duyguları davet etmeden sadece bilgileri aktaran ve bu nedenle merhameti engelleyen bir türdür. Acil durum haberlerinde acı görselleştirilir, görme eylemi izleyicileri tanıklık pozisyonuna yerleştirir, onları görüntünün güçlü bir şekilde taşıdığı acıyla karşı karşıya getirir ve dolayısıyla acı için eylem talebi üreten bir haber sınıfıdır. Chouliaraki’nin “kendinden geçme” olarak tanımladığı haber türü ise 11 Eylül’de olduğu gibi tüm dünyayı felakete eş zamanlı olarak tanıklık etmeye teşvik eden, izleyiciyle acı çeken arasında özdeşleşme ilişkisi kuran bir haber türüdür. Bu haberler televizyonun küresel bir kitle yaratma gücünü göstermekle birlikte, bunun sadece Batı için tarihsel önemi olan olaylara tanınan bir ayrıcalık olduğunu da gösterir (Chouliaraki, 2006, p. 94, 106, 119, 188).

Bu çerçevede, bu çalışmada, medyanın ‘uzaktaki ötekilerin’ çektiği acıların görünürlüğünü yöneten ve böylece izleyiciye uzaktaki acıları tasavvur etmek ve anlamak için gerekli

kaynakları sağlayan bir alan olduğu iddiasından hareketle, küresel ve toplumsal bir sorun olarak kıtlığın Türkiye bağlamında, haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiği araştırılmaktadır. Türkiye medyası için 'uzaktaki ötekiler' kıtlık bağlamında, Yemen ve Güney Sudan gibi kıtlıktan en fazla etkilenen ülkelerde yaşayan insanlardır. Kıtlığın görsel temsiline odaklanan araştırmaların bir kısmının daha kuramsal yönelimli olduğu, bazılarının belirli bir döneme ya da ülkeye ilişkin görüntüleri analiz ettiği, bazılarının ise bunu yaparken sadece televizyon haberlerine odaklandığı görülmektedir. Ayrıca Türkiye'de kıtlığın haber fotoğraflarında temsiline ilişkin herhangi bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu araştırma ise kıtlığın Türkiye'de haber fotoğrafları aracılığıyla nasıl temsil edildiğine odaklanması bakımından daha önceki çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu yönüyle, kıtlığın görsel temsiline odaklanan diğer araştırmaların oluşturduğu veri setine Türkiye bağlamını dâhil ederek katkı sunacaktır. Çalışmanın temel amacı, kıtlığın haber fotoğrafları yoluyla nasıl tasvir edildiğini ve acının fotografik olarak nasıl bir anlatıya dönüştürüldüğünü ortaya koymaktır. Haber metni oluşturulurken bir dizi seçim yapılır. Bu seçimler gazetecilik rutinlerinin bir parçası olsa da, izleyicinin acı çekenlerle nasıl ilişki kurması ve acı karşısında ne yapması gerektiğine ilişkin normlar üretir. Medya söylemi ile kamusal yaşamın normları arasında hayati bir ilişki vardır; izleyicinin uzaktaki acılarla nasıl karşılaşacağı (acı çekenlerle nasıl ilişki kuracağı, acı karşısında nasıl tepki vereceği) haber metinlerine bağlıdır ve kamu etiğini şekillendiren bu metinlerdir (Chouliarakı, 2006, p. 2).

Bu doğrultuda araştırmada, Türkiye'de yayınlanan 30 adet günlük gazetenin (Akşam, Analiz, Anayurt, Aydınlık, Birgün, Cumhuriyet, Diriliş Postası, Doğru Haber, Dünya Gazetesi, Evrensel, Hürriyet, Karar, Korkusuz, Milat, Milli Gazete, Milliyet, Posta, Sabah, Sözcü, Şok, Takvim, Türkgün, Türkiye, Yeni Akit, Yeni Asır, Yeni Asya, Yeni Birlik, Yeni Mesaj, Yeni Şafak, Yeniçağ) internet nüshaları incelenmiştir². Kıtlık, haber medyasının rutin haber kategorilerinden biri değildir. Genellikle uzun süreli kıtlığın, bir insani ya da politik krize dönüştüğü, savaş, iç çatışma, doğal afet vb. bir durumla tetiklendiği ya da yardım girişimlerinin, kampanyaların yoğunlaştığı durumlarda haber gündemine girmektedir. Bu çalışmanın örnekleminde yer alan gazetelerde de kıtlığın bu bağlamlarda ele alındığı görülmektedir. Ancak bu çalışmanın amacı kıtlığın Türkiye'deki haber fotoğraflarında temsiline ilişkin genel bir çerçeve çizmek olduğu için analizde söz konusu farklı bağlamlar esas alınmamıştır. Ulusal gazetelerin tamamının araştırma evrenine dâhil edilmesinin nedeni, (1) kıtlığın Türkiye'deki haber gündemine ne ölçüde girebildiğini sayısal olarak ifade etmek, (2) yaygın temsil biçimlerine dair geniş bir örneklem oluşturmak ve (3) sıkça tekrarlanan görsellerin yayınlandığı mecraları kapsayabilmektir. Araştırma Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) direktörü David Beasley'nin kıtlığa ilişkin uyarı

açıklamasını yaptığı 20 Nisan 2020 tarihi ile verilerin toplanmaya başlandığı 30 Ağustos 2021 tarihleri arasında kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır. Bu tarihler arasında toplam 517 haberde yer alan 659 fotoğrafa ulaşılmış olup fotoğraflar içerik analizi ve göstergebilimsel analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, küresel ve toplumsal bir sorun olarak kıtlığın Türkiye bağlamında, haber fotoğraflarında nasıl temsil edildiğı araştırılmaktadır. Çalışmanın amacı ve kullanılan yöntemler aşağıda açıklanmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de yayınlanan gazetelerde küresel kıtlığın fotoğraflar aracılığıyla nasıl temsil edildiğini; fotoğraflarda kıtlığın hangi yönlerinin öne çıkarıldığını ve kıtlık temsili ne tür stereotiplerin kullanıldığını ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte çalışmada küresel kıtlığın Türkiye’de yayın yapan gazetelerde ne sıklıkta temsil edildiğı ortaya koyulacaktır. Ayrıca çalışmanın diğer bir amacı, bu alanlarda daha sonra yapılacak çalışmalar için geçerli ve güvenilir veri sağlamaktır.

Yöntem

Paul Duncum’un belirttiğı gibi aslında pek çok araştırma, konusu gereğı birden fazla yöntemi bir arada kullanmayı gerektirir (Duncum, 2019, p. 18). Bu çalışmada da içerik analizi ve göstergebilimsel analiz bir arada kullanılmıştır. İçerik analizi çok sayıda imgeyi sistematik bir şekilde incelemeye olanak tanıyan, imgelere yönelik net ve geçerli bilgilere ulaşılmasını sağlayan; sadece nicel değil nitel bir araştırma yöntemidir. Gillian Rose’un belirttiğı gibi içerik analizi basitçe bir nicel yöntem olarak değerlendirilemez, çünkü “araştırma sorusunun formüle edilmesinden kodlama kategorilerinin oluşturulmasına ve sonuçların yorumlanmasına kadar içerik analizinin her aşaması anlama yönelik kararlar içerir” (Rose, 2012, p. 101).

Yazılı ya da sözlü metinlere uygulanan içerik analizi fotoğrafları incelemek için de son derece uygun bir yöntemdir. Bu çalışmada içerik analizinin seçilmesindeki amaç da, derlenen fotoğraflardaki desen ve temaların ortaya çıkarılmasıdır. Catherine A. Lutz ve Jane L. Collins’in vurguladığı gibi,

Herhangi bir fotoğraftaki malzeme zenginliğini az sayıda koda indirgemek, ilk bakışta verimsiz gibi görünse de nicelik belirlemek resimlerin niteliğinin analizini ne engeller ne de onun yerine geçer. Oysa, şöyle bir bakmakla görülmeyecek kadar incelikli kalıpların keşfedilmesini sağlar ve fotoğrafların ne dediği ve ne yaptığı hakkındaki ilk duyguları doğrulayacak örneklerin bilinçsizce seçilmesini engeller (Lutz & Collins, 2004, p. 85).

İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizi, analizin güvenilirliğini garantiye almak için çok sayıda kural ve prosedüre dayalıdır (Krippendorff, 2004, p. 18). Bu kural ve prosedürler doğrultusunda bu araştırmada, Gillian Rose'un içerik analizi için ayırt ettiği 4 adım izlenmiştir: Örneklem seçimi, kodlama kategorilerinin tasarlanması, kodlama ve sonuçların analizi (Rose, 2012, pp. 87-101).

Bu araştırmanın örneklemini, yukarıda adları belirtilen 30 günlük gazetenin 20 Nisan 2020-30 Ağustos 2021 tarihleri arasındaki nüshaları oluşturmaktadır. Bu tarihler arasında her bir gazetenin internet nüshası taranarak kıtlıkla doğrudan ilgili 517 haberde yer alan 659 fotoğrafa ulaşılmıştır. Kodlama kategorileri araştırmacılar tarafından kıtlığın medyada temsiline ilişkin literatürden ve araştırmacıların 659 fotoğrafla ilgili ön incelemelerinden hareketle oluşturulmuştur. Kategorilerin oluşturulmasının ardından, yapılacak kodlamaların yinelenebilirlik ve geçerliliğini güvence altına almak için araştırmacılar bir pilot çalışma yapmışlardır. Pilot çalışmada işleyen kategoriler tespit edilmiş, sorunlu olduğu düşünülen kategoriler revize edilmiştir. Fotoğraflar kodlama kategorileri esas alınarak üç kodlayıcı tarafından kodlanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliği test etmek için uyum yüzdesi hesaplaması kullanılmış ve güvenilirlik katsayısının 0,905 olduğu tespit edilmiştir. Bu oran kodlayıcılar arasında yüksek düzeyde bir uyum olduğunu göstermektedir³. Kodlamalar tamamlandıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir.

Veriler analiz edilirken fotoğrafları "içine gömülü olduğu kültürel ve sosyal pratikler ile iktidar ilişkileri açısından" (Rose, 2012, p. xix) ele alabilmek için Barthes'çı görsel göstergebilimden faydalanılmıştır. Analizde Roland Barthes'ın (2003) fotoğrafların derinde yatan kültürel anlamlarını ortaya çıkarmak için oldukça kullanışlı olan 'düz anlam' (denotation), 'yan anlam' (connotation) ve 'mit' (myth) kavramları kullanılmıştır. Fotoğrafta, "masum" gibi görünen ve kültürel arka plandan bağımsız olarak herhangi bir gözlemci için mevcut, gerçek anlamları temsil eden, diğer bir deyişle "burada tasvir

edilen Őey nedir ya da kiŐi kimdir?” sorusuna yanıt veren dűz anlamdır. Belirli bir kűltűrűn bu dűz anlamsal mesaja atadığı anlamlar;“bu temsil edilen Őey ve temsil edilme biçimiyle hangi dűŐűnceler ve deęerler ifade edilmektedir” sorusunun yanıtı ise yan anlamdır (van Leeuwen, 2003, p. 94; Schroder, 2012, pp. 123-124).

İçerik analizi kategorileri fotoğrafların gűrsel bileŐenleri temel alınarak hazırlanmıŐtır. Bu kategoriler dűz anlama iŐaret etmektedir; yani fotoğrafta gűrűnűr olan, ilk bakıŐta seçilebilen insan, mekân ve nesnelere iliŐkindir. Kodlamalar yoluyla bunların ne sıklıkla tekrarlandığı tespit edilmiŐtir. Fotoęraflara iliŐkin çalıŐmanın bu ilk aŐaması tamamlandıktan sonra, ikinci aŐamada elde edilen veriler, bu sıklığın nedenlerini ve kıtlığın temsili bakımından sonuçlarını ortaya çıkarabilmek için, yan anlamları ve mitsel gűndermeleri bağlamında analiz edilmiŐtir. Őrneğin fotoğraflarda çocuk imgesinin ne sıklıkta tekrar ettiği içerik analizi yoluyla tespit edildikten sonra bu imgenin kıtlık fotoğrafları ve kıtlığa iliŐkin sűylem bağlamında hangi yan anlamları űrettięi ortaya koyulmuŐtur. Dolayısıyla içerik analizi ve gűstergibilimsel analizin bir arada kullanılması yoluyla hem desenler ve temalar ortaya koyulmuŐ, hem de bu desen ve temaların iliŐkili olduğu daha derin anlamlar açığa çıkarılabilmıŐtir.

BULGULAR

AraŐtırma kapsamına giren toplam haber sayısı 517, bu haberlerde yer alan toplam fotoęraf sayısı ise 659’dur. Fotoęraf sayısının yűksek çıkmasının nedeni internet haberciliğinde basılı gazetelerde gűrdűğűműzden çok daha sık Őekilde haberlerin birden fazla fotoęrafla ve foto galerilerle desteklenmesidir. Bu durum haberin anlam çerçevesinin oluŐmasında gűrselliğin rolűnűn arttıđının da bir gűstergesi sayılmalıdır. Bu nedenle birden fazla fotoęrafın yer aldıđı haberlerde rastgele bir seçimle kodlama yapmak yerine bu fotoęrafların tűmű incelemeye dahil edilmiŐtir.

Fotoęraflar temel olarak fotoęrafta gűrűlen insan, mekân ve nesne temelinde kodlanmıŐtır. Kodlama kategorilerinin oluŐturulması aŐamasında, fotoęrafların tamamı araŐtırmacılar tarafından gűzden geçirilmiŐ ve bir pilot çalıŐma yapılmıŐtır. İlgili literatűr de gűz űnűnde bulundurularak kategorilere son Őekli verilmiŐtir. Nihayetinde fotoęrafların tamamı 3 temel kategori altında kodlanmıŐtır: i.) Kıtlık çeken insan; ii.) Yetkili kiŐiler ve yardım dađıtımı; iii.) Kıtlığın mekânı.

Analiz sürecinde kodlanan toplam 659 fotoğrafın % 68,2 (n: 450 fotoğraf) gibi ağırlıklı bir kısmında, kıtlık çeken ya da kıtlık tehlikesi altında olan insanların temsil edildiği görülmüştür. Geriye kalan % 31,8'lik (n: 209 fotoğraf) kısmı ise ulusal/uluslararası yetkililer, sivil toplum ve yardım derneği çalışanları, kuruluşların simgeleri ve kıtlık temsiliyle ilişkili diğer fotoğraflar (çölleşme ve yıkıma dair imgeler) ile yardım ve gıda malzemeleri oluşturmaktadır.

İçinde insan temsili olan fotoğraflar açısından baktığımızda kıtlık çeken insan temsiline ilişkin verilerin daha çarpıcı bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. 659 fotoğraf içinde insanların görüldüğü fotoğraf sayısı 543 olarak belirlenmiştir⁴. İnsan temsili içeren 543 fotoğrafın % 82,9'unda (n: 450 fotoğraf) kıtlık çeken insanlar görülmektedir. Kıtlık çeken insan kategorisinden elde edilen veriler analiz edilirken çocuk ve/veya kadın; beden parçaları; acı çeken beden fotoğrafları ve temsil edilen kişilerin eylemlilik durumlarının (aktif/pasif) birer tema oluşturacak düzeyde öne çıktığı görülmüştür. Bu nedenle, söz konusu temalar aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır. Bunun yanında yetkili kişiler, yardım dağıtanlar ve yardım malzemeleri ile kıtlığın mekânı başlıkları altında, elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin tartışmaya kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir.

Kıtlık Çeken İnsan

Çocuk ve kadın Fotoğrafları

Bu araştırmada elde edilen veriler, çocuk imgesinin Türkiye'de kıtlık üzerine yapılan haberlerin merkezinde yer aldığını göstermektedir. Kıtlık koşullarındaki insanlara yer verilen fotoğraflarda çocuk temsili ezici bir ağırlığa sahiptir; 450 fotoğrafın % 53'ünde (n: 240 fotoğraf) sadece çocuklar, % 13'ünde (n: 59 fotoğraf) çocuk ve kadınlar yer almaktadır. Fotoğrafların büyük bir kısmında çocuklar, Görsel 1 ve Görsel 2'te görüldüğü üzere uzaklardaki seyirciye boş gözlerle bakmakta, Görsel 3'te olduğu gibi acı çekmekte veya merhamet ve yardım dilenmektedir. Bu fotoğrafların bir kısmı farklı tarihlerde ve farklı gazetelerde tekrar tekrar kullanılarak kıtlığın ikonları haline gelmişlerdir.

Figure 1: Milat, 11.01.2021; Türkiye, 11.01.2021; Milat, 12.02.2021; Yeni Akit, 11.01.2021; Gazete Birlik, 11.01.2021; Doğru Haber, 23.08.2021; Milat, 23.08.2021

Figure 2: Yeni Asya, 23.11.2020; Yeni Birlik, 23.11.2020; Yeni Akit, 23.08.2021; Milliyet, 23.08.2021

Figure 3: Yeni Mesaj, 14.11.2020; Doğru Haber, 20.02.2021

Kıtık koşullarındaki insanlara yer verilen 450 fotoğrafın belirgin bir kısmında (% 13, n: 59 fotoğraf) çocuk ve kadınlar bir arada yer almaktadır. Sadece çocukların olduğu fotoğraflar gibi kadın ve çocukların birlikte temsil edildiği kimi fotoğraflar da farklı gazeteler tarafından farklı tarihlerde tekrar tekrar kullanılmıştır. Görsel 4’ün Doğru Haber, Türkiye, Akşam, Milat, Gazete Birlik ve Hürriyet gazetelerinde Şubat 2021 ile

Ağustos 2021 tarihleri arasında farklı haberlerde, çeşitli defalar kullanıldığı görülmektedir.

Figure 4: Doğru Haber, 13.02.2021; Türkiye, 11.03.2021; Akşam, 11.03.2021; Milat, 11.03.2021; Gazete Birlik, 16.06.2021; Gazete Birlik, 09.07.2021; Hürriyet, 09.08.2021

Acı Çeken Beden ve Beden Parçaları Fotoğrafları

Çalışma kapsamında analiz edilen fotoğraflar arasında kıtlık çeken insanların yer aldığı görüntülerin % 20'sinde (n: 91 fotoğraf) bu kişilerin acı içinde temsil edildiği saptanmıştır. Bunlar da ağırlıklı olarak çocuk fotoğraflarından oluşmaktadır. Verilerde dikkat çekici tematik unsurlardan bir diğeri de kişilerin yüzlerinin görülmediği ama çeşitli beden parçalarının (eller, kollar, gövde, bacaklar) kıtlığın acı ve üzüntü verici sonuçlarını temsil edecek şekilde kullanılmış olmasıdır. 450 fotoğrafın % 11'inde (n: 51) bu tür imgeler bulunmaktadır. Örneğin Görsel 5'te fotoğrafın ön planında bir çocuğun aşırı zayıf bacakları görülmektedir, fotoğrafın arka planında ise yine aşırı zayıf bir çocuk bulunurken alan derinliğinin sığ olması nedeniyle bu çocuk zar zor seçilmektedir. Görsel 6'da ise yine aşırı zayıf bir bebeğin bacakları görülmektedir. Bebeğin üzerindeki, zayıf bedeni için aşırı büyük görünen bebek bezi bir kontrast yaratmaktadır. Fotoğrafta kontrast yaratan diğer bir unsur ise bir yetişkine ait ellerdir. Bu ellerin bebeğin bedenine göre çok büyük olması ve onun hastalıklı derecede zayıf görünümüne karşın ellerin sağlıklı görünümü bebeğin zayıflığının altını çizmektedir.

Figure 5: Doğru Haber, 28.10.2020

Figure 6: Yeni Şafak, 09.07.2021

Eylemlilik Durumu

Kıtlık fotoğraflarında temsil edilen kişilerin faillik bakımından nasıl işaretlendiğini değerlendirmek amacıyla bu kişilerin etkinlik içinde buldukları (aktif) ya da tam tersi belirgin bir eylemsizlik halinde oldukları/yardıma muhtaç şekilde gösterildikleri (pasif) fotoğraflar ayırt edilmiştir. Buna göre fotoğraflarının % 94,4'ünde (n: 391 fotoğraf) kişilerin pasif, % 5,6'sında (n: 23 fotoğraf) ise aktif şekilde temsil edildiği görülmüştür. Kıtlık çekenler, ister tek başına olsun, ister kalabalıklar halinde, fotoğraflarda temelde hiçbir şey yapmamaktadırlar. Görsel 7 ve Görsel 8'de görüldüğü gibi yardım sırasında beklemek, ellerini uzatarak yardım dilenmek, oturmak, ellerinde yardım paketleriyle poz vermek gibi durumlar içinde fotoğraflanan kişiler faillikten yoksun, pasif biçimde temsil edilmişlerdir.

Figure 7: Cumhuriyet, 05.12.2020

Figure 8: Sabah, 17.11.2020; Milliyet, 04.12.2020; Anayurt, 04.12.2020; Doğru Haber, 05.12.2020, Milli Gazete, 12.07.2021

Yetkili Kişiler, Yardım Dağıtıcılar ve Yardım Malzemeleri

Toplam 659 fotoğrafın % 15'inde (n: 100 fotoğraf) insani yardım faaliyeti yürüten kişiler bulunmaktadır. Bunlar kıtlık coğrafyasında gıda, barınma, bakım ve tedavi gibi konularda insani yardım faaliyeti yürüten kişilerin yer aldığı fotoğraflardır. Fotoğrafların % 12'si (n: 78 fotoğraf) yardım dağıtımından anları bize göstermektedir. Ayrıca yine toplam fotoğraf sayısının % 16'sında (n: 105 fotoğraf) yardım malzemelerinin kadraja alındığı görülmüştür. Yine 84 fotoğrafta boş yemek kabı ve 72 fotoğrafta ise yemek malzemesi (toplam % 24) gösterilmektedir. Bu yemek kaplarının bazıları, doldurulmak için yardım verenlere uzatılmış halde iken, bazıları çaresizlik ve yoksunluğun göstergesi olan boş ve kirli kaplardır.

Yardım fotoğrafları bağlamda kıtlık çeken bölgelerin çocuksulaştırıldığı ve kadınsılaştırıldığı görülmektedir. İnsani yardım faaliyeti yürüten kişilerin yer aldığı fotoğraflarda (100 fotoğraf), yardım dağıtan konumundaki kişiler % 78 oranında erkeklerdir. Buna karşılık yardım faaliyeti yürüten kadınlar yalnızca % 12 oranında fotoğraflarda yer bulmuştur. Geriye kalan 10 fotoğrafta ise, yardım dağıtan kişinin arkasının dönük olması ya da yüzünün fotoğraf çerçevesinin dışında bırakılması gibi nedenlerle cinsiyeti tespit edilememiştir. Görsel 9, Görsel 10 ve Görsel 11'de görüldüğü gibi yardım verenler erkek, yardım alanlar ise kadınlar ya da çocuklardır.

Figure 9: Diriliş Postası, 22.05.2020

Figure 10: Sabah, 24.07.2021

Figure 11: Doğru Haber, 18.09.2020

Benzer bir durum kıtlık konusunda resmi açıklama yapanlar için de geçerlidir. İncelenen fotoğrafların % 6'sında (n: 39 fotoğraf) kıtlık konusunda resmi açıklama yapan kişilere (BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, BM Gıda Programı Direktörü David Baisley, Kuzey Kore lideri Kim Jong-un, Yeryüzü Doktorları yetkilileri vb.) yer verildiği saptanmıştır. Bu kişilerin biri haricinde hepsi erkektir. Tek istisna Nobel ödüllü aktivist ve gazeteci Tevekkül Karman'ın, ülkesi Yemen'deki açlık ve salgın hastalıklardan Suudi Arabistan'ın sorumlu olduğunu dile getirdiği haberdır (Doğru Haber, 05.06.2020).

Figure 12: Cumhuriyet, 29.12.2020

Görsel 12'de BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in açıklama yaparken bir fotoğrafı görülmektedir. Bu tür fotoğrafların kıtlık çeken kişilerin ve bölgelerin fotoğraflarıyla bir arada ele alınması gerekir, çünkü her iki temsil biçimi de görsel ekosistemin parçası olarak birbirleriyle ilişkisi içinde okunmaktadır. Kıtlık çeken bölgeler genellikle çocuk ve

kadın fotoğraflarıyla temsil edilirken yardım götürme yetisine sahip olan Batı’yı erkek temsil etmektedir. Bu iki temsilde erkek/kadın, yetişkin/çocuk kontrastının yanı sıra, kıyafetler, saç modeli gibi unsurların da farklı düzeylerde kontrast yarattığı söylenebilir. Kıtılık çeken bölgelerdeki insanların kirli ve/veya dağınık kıyafetleri ve saçları karşısında Görsel 12’de örneğini gördüğümüz yetkili kişi, ciddiyeti temsil eden takım elbise içindedir ve saçları özenli bir biçimde taranmıştır. Özetle bu ikili karşıtlığın bir tarafına kendi adına, kendisi için eylemde bulunma yetisine sahip olmayan kıtılık kurbanları yerleştirilmişken, öbür tarafına onlar için eylemde bulunan Batılı erkek özne yerleştirilmiştir.

Kıtılığın Mekânı

Son olarak, kıtılığın görsel temsiliinde, mekânların belirgin bir şekilde tespit edilebildiği fotoğraflarda (347 fotoğraf) birkaç temel kategorinin öne çıktığı saptanmıştır. Fotoğrafların 91’inde yardım merkezi, 65’inde sokak/mahalle, 40’ında yardım kampı, 42’sinde tarla, 29’unda harabe/çöplük, 33’ünde çölleşmiş/çorak topraklar, 20’sinde market ve 27’sinde hastane görülmüştür. Analiz edilen fotoğrafların 209’unda ise mekân belirsizdir.

Fotoğrafların çoğunda mekânın tespit edilemiyor olması kıtılığın küresel düzeyde politik bir sorun olarak anlaşılabilmesini engellemektedir. Fotoğraflarda mekânın belirsiz olmasının en önemli nedeni fotoğrafların çoğunda orta plan çekim ölçeği kullanılmış olmasıdır. Bu çekim ölçeği her ne kadar fotoğraflanan kişiyle empati ilişkisi kurmanın yolunu açabilse de onun mekândan soyutlanmasına neden olmaktadır. Kıtılığın mekânsızlaştırılması–coğrafi bağlantısızlığı- uzaktaki acı çekenin yerle kurduğu ilişkiyi insanlıktan uzaklaştırmakta ve kıtılığın yer açısından anlamını da anonimleştirmektedir.

Mekânın belirlenebildiği fotoğrafların büyük oranının yardım merkezi ve yardım kampı görüntülerinden oluşması (Görsel 11) ise ‘yardım götürme’ söyleminin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında özellikle kıtılığa ilişkin Avrupa ülkelerine odaklanan haberlerde, neredeyse istisnasız bir şekilde boşalmış market raflarının görselleri kullanılmıştır. Kıtılığın ‘coğrafi’ anlamına ilişkin olarak temsildeki bu farklılaşma, kıtılığın klişeleşmiş temsillerinin örttüğü uluslararası eşitsizlikleri son derece çarpıcı bir biçimde görünür kılmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İhtiyaç ve risk bölgelerinde eyleme geçilmesini sağlayabilmek için, insanın kırılabilirliğini/korunmazlığının görünür kılınmasına odaklanan araştırmalar, 2000'lerin başından bu yana disiplinler arası bir çalışma alanı olarak belirginlik kazanmıştır. Chouliarakı'nın de (2015, p. 708) ifade ettiği gibi, bu tür araştırmaların öne çıkması, iletişim çalışmalarında medya etiğine ve medyanın ahlaki sorumluluğuna yapılan vurgunun artışıyla da ilişkilidir. Uzaktakilerin acısının seyirlik bir gösteriye dönüştürülmesinin ahlaki sonuçları üzerine düşünen bu literatürle bağlantılı olarak bu çalışma da kıtlığın bir doğal afet değil, uluslararası eşitsizliklerin ve güç savaşlarının bir sonucu olduğunu ön kabul alarak, Türkiye'deki kıtlık haberlerinin uzaktaki acıları nasıl görselleştirildiğini araştırmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye'de yayınlanan 30 günlük gazetenin, 20 Nisan 2020-30 Ağustos 2021 tarihleri arasındaki internet nüshalarında yayınlanan toplam 517 adet kıtlık haberinde kullanılan 659 fotoğraf içerik analizi ve görsel göstergebilim yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Bu fotoğraflar, en sık tekrar eden görsel temsilleri ayırt edecek şekilde "kıtlık çeken insan"; "yetkili kişiler ve yardım dağıtımı"; "kıtlığın mekânı" başlıklarında kategorize edilerek kodlanmıştır. 450 fotoğrafta kıtlık çeken ya da kıtlık tehlikesi altında olan insanların temsil edildiği saptanmış ve bunların küresel düzlemde sıkça rastlanan standartlaşmış görsellerle benzer olduğu anlaşılmıştır. Ardından bu fotoğraflar literatürdeki tartışmalar kapsamında etik açıdan sorunlu görülmesi nedeniyle yoğun biçimde tartışılan temsiller ve temalarla ilişkilendirilerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada ulaşılan başlıca sonuç, insancıl/hümaniteryan iletişim alanında temel bir sorun alanı oluşturan 'uzaktaki acıların klişeleşmiş temsilleri'nin Türkiye'de yayınlanan kıtlık haberlerinde yaygın biçimde yeniden üretildiğidir. Gerek bakan kişiyi sarsma/şok etme potansiyeli taşıyan 'olumsuz' fotoğraflar, gerekse 'olumlu' sayılabilecek görseller (yardım dağıtımı, gıda tüketimi, sağlık müdahalesi vb.) Türkiye'deki haberlerde sıklıkla kullanılmıştır. Ancak her iki temsil biçimi de nihayetinde mağdur/kurban odaklıdır ve bu çalışmada etraflıca tartışıldığı gibi bakan ile bakılan arasında politik değil 'duygusal' bir ilişkinin kurulmasına aracılık etmektedir.

Tarihsel olarak çocuk imgesinin hala hem yardım kampanyalarında hem de haberlerde kıtlığın stereotipik temsilinde merkezi bir öneme sahip olduğu ortadadır. Çocuk imgesinin kıtlık haberlerinde hala en çok kullanılan imge olması bu araştırma kapsamında da tespit edilmiştir. Bu temsilin en ikonografik olanları 1980'lerde Afrika'da yaşanan kıtlık

krizine dikkat çekmek ve yardım toplamak amacıyla uluslararası dolaşıma girmiştir. Çocuk görüntülerinin çoğu, kronik protein eksikliği sonucu ortaya çıkan marasmus ya da saçları kırmızıya hatta beyaza çeviren kuvaşior kor hastalığının göstergeleriyle doludur. Fotoğraflarda görülen şey genellikle iskelet gibi zayıf, karınları şiş ve kafaları orantısız olarak büyük görünen, ciltleri gevşek ve kırışık, deri döküntüleri olan çocuklardır (Moeller, 1999, p. 103). Şüphesiz, bu tür imgeler şok yaratmak ve böylece seyirciyi harekete geçirmek gibi ‘naif’ amaçlarla kullanılmaktadır. Ancak çıkış noktası itibarıyla iyi niyetli olsa da, bu temsil biçimi çok önemli sorular barındırmaktadır. Öncelikle uzun yıllardır bir felaketten diğere tekrarlanan imgelerin okuyucular üzerinde hedeflenen etkiyi yaratma kapasitesi artık tartışmaya açıktır. Bu tür imgelerin izleyicinin dikkatini çekme gücü bulursa da Moeller’in belirttiği gibi (1999), açlık çeken çocuk imgesinin sürekli tekrar etmesi, krizi çözmek için gereken tek şeyin yiyecek olduğu, çocuklar beslenirse kıtlığın sona ereceği izlenimini uyandırır. Kıtılığın basit ve tek bir nedenin yol açtığı bir duruma indirgemek, sunulacak çözüm açısından da sorunlar taşımaktadır. Çünkü basit nedenlerin basit ve geçici çözümler gerektirdiği izlenimini yaratır (Moeller, 1999, pp. 98-99, p. 105).

David Campbell (2017), çocuk fotoğrafları, kıtlığın politik doğasının anlaşılmasını “[s]ağlamakta yetersizse o zaman bu fotoğrafların işlevi nedir ve ısrarla kullanılmaları nasıl açıklanabilir?” (p. 77) diye sorar. Bu sorunun yanıtını bu tür fotoğrafları çekenlerin, onları haberlerde kullananların, genel olarak medyanın derinlerine işlemiş olan Batı merkezli ideolojilerde aramak gerekir. Kıtılığın çocuk fotoğraflarıyla temsil edilmesi, geri kalmış ‘Afrika’ imgesinin yeniden üretimine katkıda bulunmaktadır. Çocuk, tarihsel olarak masumiyet, savunmasızlık gibi yan anlamlarla yüklenmiş bir imgedir (Burman, 1994). Bu yan anlamlar doğallaştırılarak çocuk olmaya ilişkin mitsel anlamlar üretilmekte ve çocuklukla masumiyet eşitlenmektedir. Chouliaraki ve Stolic masum kırılmanın kusursuz temsili olan çocuk görüntüsünün, tarihsel olarak “yufka yürekliliği” ve “ebeveyn sevgisini” harekete geçirdiğini ifade ederler (Chouliaraki & Stolic, 2017, p. 1168). Kıtılık temsiliinde çocuk fotoğraflarının kullanılması yoluyla çocuğa ilişkin yan anlamlar ve mitler kıtlık çeken bölgelere/ülkelere aktarılmakta; diğere bir deyişle ‘Afrika’ çocuksulaştırılmaktadır. Bunun ‘Batılılar’ nezdinde karşılığı bir tür “kolonyal paternalizm”in devreye girmesidir: Bu tür imgeler “yetişkin ve küreselleşmiş Kuzey’e karşı, çocuk yerine konulan ve aşağı görülen bir Güney’i inşa eden” metaforlar olarak kullanılmaktadır (as cited in Chouliaraki & Stolic, 2017, p. 1168; Campbell, 2017, p. 79). Campbell’in belirttiği gibi Avrupa tasavvurunda, mitsel bir birlik olarak görülen ‘Afrika’, ‘barbarlar’, ‘kafirler’, ‘ilkeller’, ‘vahşiler’ ve genel olarak geri kalmış insanların yaşadığı kültürel, ahlaki ve

mekânsal bir farklılık alanı olarak üretilmiştir” (Campbell, 2003, p. 69). Yazara göre özellikle 19. yüzyılda antropoloji, kolonyalizm ve fotoğrafın kesişimi, hali hazırda var olan güç ilişkilerinin sağlamaşmasına katkıda bulunmuştur. Bunların kıtlıkla kesiştiği noktada ise “standartlaşmış temsili pratiklerin küresel görsel alanı” oluşmaktadır. Bu görsel alan kurbanlaştırılmış, aç, kendisine acıyan seyirciye boş boş bakan insanları barındırmaktadır (Campbell, 2003, pp. 69-70).

Diğer yandan, kadın ve çocukların bir arada görüntülediği fotoğraflarda kıtlık çeken bölgelerin metaforik olarak, aynı anda hem çocuksulaştırıldığı hem de kadınsılaştırıldığı söylenebilir. İmgeler, ben/öteki, erkek/kadın, zihin/beden, kültür/doğa, aktif /pasif gibi ikili karşıtlıklar içinden işler. Bu ikili karşıtlıklar her zaman bir hiyerarşi içindedir ve kadın olmak hiyerarşinin alt basamağında yer alan doğayla, bedenle ve pasiflikle işaretlenmiştir. İşte kıtlık çeken bölgelerin “kadınsılaştırılması” da, bu bölgelerin doğayla, bedenle ve pasiflikle eşlenmesi anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle bu tür görüntüler, “çocuksulaştırılmış” ve “kadınsılaştırılmış” bir yerin ikonlarını sunmaktadır ve bu yer, “pasif” ve “acınası”dır; müdahale/yardım etme yetkinliğine sahip olanlar karşısında “talepkar” bir yerdir (Campbell, 2003, p.70).

Kadın ve çocuk fotoğraflarının tekrar tekrar kullanımı aynı zamanda onların ikonik statüsüne de katkıda bulunmaktadır. İkon, “evrensel kavramları, duyguları ve anlamları temsil ettiği” düşünülen, “kendi bileşenlerinin dışında bir şeye, birçok insan için büyük sembolik anlamı olan bir şeye (veya birine) atıfta bulunan bir görüntüdür” (Sturken & Cartwright, 2018, p. 41). Bu anlamda, Görsel 4’ün Amerika’daki Büyük Depresyonun ikonik imgesi sayılan Dorothea Lange’in Göçmen Anne (1936) (Görsel 13) fotoğrafıyla benzerliği dikkat çekicidir. Göçmen Anne fotoğrafı iki çocuğu omzuna yaslanmış ve bir bebeği kucağında olan, gözleri uzaklara dalmış bir annenin orta plan çekim ölçeğiyle oluşturulmuş bir görüntüsüdür. Bu fotoğraf sadece zorlukların neden olduğu çaresizlik ve azmi çağrıştırdığı için değil, aynı zamanda sanat tarihindeki anne-çocuk imgelerine yaptığı örtük referans nedeniyle ikonik hale gelmiştir (Sturken & Cartwright, 2018, p. 41). Görsel 4’te de tıpkı Göçmen Anne fotoğrafında olduğu gibi gözleri uzaklara dalmış bir anne ve onun omzuna yaslanmış, yüzü görünmeyen bir çocuk bulunmaktadır. İkonik bir fotoğrafın görsel kodlarını yeniden üretmesi; zihinlerde yer etmiş bir fotoğrafla metinlerarası bir ilişkiye girmesi, bu fotoğrafın sıklıkla kullanılmasının nedenlerinden biri olabilir.

Figure 13: Dorothea Lange, Göçmen Anne, 1936

Çalışma kapsamında analiz edilen fotoğraflarda kıtlık çeken insanların, özellikle çocukların acı içinde temsil edilmesi; çok sayıda fotoğrafta da çeşitli beden parçalarının (eller, kollar, gövde, bacaklar) kıtlığın yarattığı acıyı ve üzüntüyü temsil edecek şekilde kullanılması Chouliaraki ve Stolic’in (2017, pp. 1167-1168) “biyolojik hayat olarak görünürlük” diye tarif ettikleri görsel temsil düzeniyle koşuttur. Yazarlara göre bu tür fotoğraflar kişilerin varlığını sadece fiziki gerçekliklerine indirgemekte ve çektikleri acıya ilişkin hiçbir bağlam sunmamaktadır. Bu fotoğraflarda hâkim olan görünürlük rejiminin “biyopolitik” bir boyutu vardır: İnsan bedeni Batı’nın yardımına muhtaç bir tür “canlı madde”ye indirgenmiştir. Bu beden temsilleri bir yandan son derece politiktir ama öte yandan temsil edilenleri insanlıktan çıkartarak onları birer “antropolojik asgari”ye indirgemektedir. Bunlar, izleyende bir farkındalık yaratsa da eleştirel bir değerlendirme olanağı sunmamaktadır.

Göstergebilimsel yaklaşımla değerlendirildiğinde, fotoğraftaki kişinin, kişilerin ya da beden parçalarının yakın ya da uzak plandan görüntülenmesi fotoğrafın anlamını derinden etkiler (van Leeuwen, 2003, pp. 96-99). Barthes, çerçeve, uzaklık, ışık gibi ‘tekniklerin’ aslında yan anlam düzlemine ait olduğunu söyler (Barthes, 2003, p. 120). Örneğin, eğer fotoğrafta yakın plandan ve önden görüntülenmiş, doğrudan objektife bakan bir kişi yer alıyorsa izleyici, fotoğraftaki kişiyle doğrudan göz teması kurabilir. Bu ise fotoğraftaki kişinin kişiliği ve duygu dünyasının dikkatlice incelenmesine imkân verir (Lutz & Collins, 2004, p. 185) ve izleyicinin onunla empatik bir ilişki kurmasının önünü açabilir. Tam aksine, insanların genel plan bir fotoğraf çerçevesi içinde, yığınlar

olarak gösterilmeleri, bu türden bir empatik iletişimin önünü tıkar; insanlara uzaktan bakınca bireysel özellikleri görülemeyeceği için bireyselliklerini azaltabilir ya da onları bir "tür"e indirgeyebilir (van Leeuwen, 2003, p. 96). Ancak elbette yakın plandan, göz teması kurulabilecek şekilde görüntülenen bir kişinin fotoğrafı olsa dahi, kimi zaman fotoğraftaki kişinin eylem biçimi, beden dili ve çekim açısı da empatik iletişimin önünü tıkayabilir ya da Campbell'ın altını çizdiği gibi çaresizliği vurgulayarak izleyicinin üstünlük duygusunu destekleyebilir (Campbell, 2017, p. 80). Buradan hareketle bu araştırmada elde edilen veriler değerlendirildiğinde, yüzün değil, yakın plan çekimle çeşitli beden parçalarının gösterildiği fotoğrafların bedeni kimliklendirilemez kılarak empatik ilişkinin önünü tıkayabileceği söylenebilir. Çünkü bu fotoğraflarda kişilerle göz teması kurmanın hiçbir yolu yoktur. Öte yandan çocukları acı içinde gösteren fotoğrafların bir kısmında seyirci, çocukların bakışlarıyla karşılaşsa da fotoğrafta baskın olan çaresizlik duygusu seyircinin üstünlük duygusunu harekete geçirebilir.

Var olmanın sadece biyolojik olarak yaşamın sürdürülmesi mücadelesi olarak anlaşıldığı bu temsiller, kişilerin bireysel ve toplumsal eylemliliklerinin bütünüyle göz ardı edilmesi açısından da son derece sorunludur. Chouliarakı'nın (2010) Kızıl Haç'ın 1961 yılındaki yardım kampanyasında kullandığı fotoğrafları analiz ederken dile getirdiği saptamaların bu çalışma kapsamında incelenen fotoğraflar için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu fotoğraflar da "kurban odaklı"dır ve kişiler sürekli olarak "bizim ilgimize muhtaç nesnelermiş gibi" temsil edilmektedir (p. 110). Bu pasiflik durumu, fotoğraftaki kişilerin kendileri hakkında karar alma yetisinden yoksun oldukları; dolayısıyla onlar adına karar alacak Batılı bir otoriteye muhtaç oldukları yönünde bir yan anlam üretmektedir. Sıklıkla yakın ve orta ölçek çerçevelerin ve üst açının kullanıldığı bu fotoğraflarda acının temsili, 2002 Malawi kıtlığına ilişkin Mike Moore'nin Daily Mirror gazetesinde yayınlanan fotoğraflarını değerlendiren Campbell'ın (2017, p. 78) dile getirdikleri ile örtüşmektedir:

Acının bu şekilde temsil edilmesinde fotoğraflar, açıklayıcı olmaktan çok duygusaldır. Bakanları duygusal olarak etkilemek üzere tasarlanmıştır ve izleyiciyi özneye belli bir ilişkiye sokar. Mesaj birinin acı çekiyor olmasıdır ve biz de onun acısına sempati duyarak bir şeyler yapmalıyız. Ama bağlamsal ilişkinin eksikliği, dışardan gelen acının hafifletilmesi olarak bakılmasına neden olur. Dışarıdan yardım bekleyen birinin görüntüsü, doğrudan kolonyal güç ilişkilerine yatırım yapmaktadır.

Oysa, Brezilyalı fotoğrafçı Sebastio Ribeiro Salgado’nun 1984-85 yıllarında Sahel’de meydana gelen kıtlığa ilişkin fotoğraflarına ilişkin yürütülen tartışmalarda da sıklıkla vurgulandığı gibi, stereotipleşmiş kıtlık görüntülerinin yerine, acının öznesi olan kişilerin tepki veren, yas tutan, ölüsünü defneden, hastasının bakımıyla ilgilenen kişiler olarak da temsil edilmesi mümkündür (Campbell, 2003, p. 73). Bu çalışma kapsamında analiz edilen fotoğrafların çok azında bu tür bir eylemlilik temsili bulunmaktadır. Dikkat çekici iki fotoğraftan birinde bir baba, biri bebek olan çocuklarıyla ilgilenirken, diğesinde ise yine bir erkeğin hastanede bir çocuğun başında beklerken temsil edildiği saptanmıştır.

Diğer yandan yardım faaliyetlerine ilişkin görüntülerin sayıca çok olması ilk bakışta Chouliarakı’nın (2010, p. 107), “post-hümaniteryanizm” olarak tarif ettiği, duygu yoğun acı temsillerinden kısa soluklu, duygusal anlamda düşük yoğunlukta eylemlilik temsillerine geçiş bağlamında değerlendirilebilir. Nihayetinde, acı çekene dair yoğun bir hissiyatın uyandırdığı acıma duygusuyla şekillenen toplumsal müdahale, bu çalışmada da sıklıkla vurgulandığı üzere, kıtlığa neden olan ve çarpık iktidar ilişkilerini görünür kılacak şekilde sorgulanması gereken yapısal sorunları geri plana itmektedir. Bu anlamda, kıtlıkla ilgili stereotipik görüntüler yerine yardım faaliyetlerine ilişkin fotoğrafları kullanmak, kıtlık karşısında somut bir müdahaleye vurgu yapmak açısından önemli görülebilir. Ancak, kıtlık yaşanan coğrafyalarda gerçekleştirilen yardım faaliyetlerinin fotoğraflarının Türkiye’de yayınlanan haberlerde bu kadar sıklıkla yer bulmuş olması, yardım faaliyetinin kendisinin bu kuruluşlar nezdinde bir reklam aracına dönüştüğü izlenimini de vermektedir. Bu fotoğrafların çoğunda kişilerin yardım dağıtan kuruluşların afişlerini ellerinde tuttukları, yardım dağıtımının, kuruluşun sembolleriyle süslü konvoyların önünde gerçekleştirildiği, kişilerin yardım paketlerinin önünde görüntülendiği tespit edilmiştir.

Fotoğraflarda görünür olan mekânlara bakıldığında da bunların büyük oranda yardım merkezlerinden oluştuğu görülmektedir. Buna karşın kıtlık bağlamında Avrupa ülkelerine odaklanan haber fotoğraflarının neredeyse tamamında boşalmış market rafları görülmektedir. Fotoğraflara ayrı ayrı bakıldığında kolayca ayırt edilemeyen bu asimetri, ancak bir fotoğraf diğeriyle yan yana görüldüğünde çarpıcı hale gelir. Campbell’in vurguladığı gibi, kıtlığa ilişkin temsil pratikleri, “yiyecek krizlerinin politik karmaşıklığına dair fikre sahip olmamızı” (2017, p. 74) engellemekte; kıtlığın arkasında yatan nedenleri fark edebileceğimiz bir estetik stratejiyi işe koşmakta başarısız olmaktadır. Benzer bir sorun gerek yardım dağıtanların cinsiyetleri gerekse resmi açıklama yapanların cinsiyetlerine ilişkin verilerde de karşımıza çıkmaktadır. Bu verilerin bize gösterdiği şey,

otorite konumunun fotoğraflarda eril olarak işaretlendiğidir. Buna göre kadınsılaştırılmış ve pasifleştirilmiş kıtlık çeken ülkeler, aktif bir özne konumundaki erkek/Batı'nın yardımına muhtaçtır. Böyle bir temsil kıtlık sorununun ancak bir erkek özne konuyla ilgilenirse çözülebileceğine dair bir izlenim uyandırmaktadır.

Türkiye örneğinde karşımıza çıkan bu hiyerarşik konumlandırma, Avrupa ve Amerika kaynaklı haber kuruluşlarının fotoğraflarıyla da paralellik taşımaktadır. Gerek Avrupa ve Amerika basınında gerekse Türkiye basınında 'uzaktaki öteki'ne ilişkin söylem ikili karşıtlıklar üzerinden kurularak kalıp yargılar yeniden üretilmektedir. Daha genel anlamda kıtlığın Türkiye'de yayınlanan günlük gazetelerdeki temsiline odaklanan bu çalışmanın ulaştığı sonuçlar, aynı konuda Avrupa ve Amerika basınına odaklanan çalışmalarda ulaşılan sonuçlarla uyumludur. Tıpkı Avrupa ve Amerika basınında olduğu gibi (Chouliaraki & Stolic, 2017; Campbell, 2017; Campbell, 2003; Moeller, 1999) Türkiye basınında yayınlanan fotoğraflar da kurban odaklıdır; ağırlıklı olarak yardıma muhtaç çocuk ve kadın fotoğraflarının ya da bu kişilerin beden parçalarını gösteren fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca fotoğraflar yoluyla yardım eden/yardım alan ikiliği yeniden üretilmiş; kıtlık çeken bölgelerdeki insanlar pasif olarak temsil edilmiş; mekânsal açıdan belirsizliğin hakim olduğu fotoğraflar kullanılmış ya da yardım merkezleri gösterilmiştir. Bu benzerliğin en temel nedenlerinden biri, uluslararası haber/fotoğraf ajanslarının ürettiği fotoğrafların küresel alana hakim olması ve Türkiye basınında çoğunlukla bu fotoğrafların kullanılmasıdır. Ancak Türkiye'den muhabirlerin çektikleri fotoğrafların da uluslararası haber/fotoğraf ajanslarının fotoğraflarıyla benzer niteliklere sahip olması dikkat çekicidir. Bu alanda yapılacak sonraki çalışmalarda bu tür bir karşılaştırma yapmak ve elde edilen sonuçlar üzerine derinlemesine düşünmek yerinde olacaktır.

Öte yandan sonraki çalışmalarda uzaktaki acıların seyircilerinin bu temsilleri nasıl anlamlandırdıklarını sorunsallaştırmak da verimli bir perspektif sunabilir. Roger Silverstone (2008, p. 27), oldukça erken bir tarihte, uzaktaki öteki ile kurduğumuz ilişkinin koşullarını, diğer bir deyişle bu görüntüler karşısındaki kolektif sorumluluğumuzun niteliğini belirleyen şeyin temsilin kendisi olduğunu söylemişti. Bu nedenle sonraki çalışmalarda, seyircilerin uzaktakilerin acılarına nasıl bir anlam dünyası içinden yaklaştıklarını ve görsel metinler yoluyla üretilen anlam çerçevelerinin onlarda nasıl bir sorumluluk duygusunun yerleşmesine kaynaklık ettiğini sorgulamanın büyük önemi bulunmaktadır.

ENDNOTES

- 1 Türkçe literatürde çeviri yayınların yanı sıra bu konuya odaklanan özgün çalışmalar da bulunmaktadır. Bkz. Ok, 2016; Dursun, 2014; Taş, 2016.
- 2 Türkiye’de yayınlanan günlük ulusal gazete listesi için Basın İlan Kurumu’nun (2021) web sitesinde yayınlanan Yaygın Gazeteler listesi esas alınmış, bu listede eksikler olduğu fark edilerek çeşitli mecralarda yayınlanan gazete tiraj raporlarına bakılmıştır. Böylece Basın İlan Kurumu’nun listesinde yer almayan Sabah, Şok, Takvim, Yeni Asır ve Yeni Asya gazeteleri de örnekleme dahil edilmiştir.
- 3 Bu konudaki katkıları için Z. Saygın Sarbay’a teşekkür ederiz.
- 4 Geriye kalan 116 fotoğraf, kuraklaşmış topraklar ve çölleşme (39 fotoğraf), kuruluşların simgeleri (25 fotoğraf), boş market rafları (8 fotoğraf), yardım malzemeleri (7 fotoğraf), başak tarlası (7 fotoğraf), gıda (3 fotoğraf), uydu görüntüsü (3 fotoğraf), harabe mekân görüntüsü (2 fotoğraf) ile boş yemek kabı, para, su gibi tekil fotoğrafların bulunduğu diğer fotoğraflardan (22 fotoğraf) oluşmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: T.T.; Veri Toplama: T.T., B.S.; Veri Analizi /Yorumlama: T.T., B.S., O.T.; Yazı Taslağı: T.T.; İçeriğın Eleştirel İncelemesi: T.T., B.S., O.T.; Son Onay ve Sorumluluk: T.T., B.S., O.T.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Author Contributions: Conception/Design of study: T.T.; Data Acquisition: T.T., B.S.; Data Analysis/Interpretation: T.T., B.S., O.T.; Drafting Manuscript: T.T.; Critical Revision of Manuscript: T.T., B.S., O.T.; Final Approval and Accountability: T.T., B.S., O.T.

REFERENCES

- Barthes, R. (2003). Rhetoric of the image. In L. Wells (Ed.), *The photography reader* (pp. 114-126). Routledge.
- Basın İlan Kurumu (2021) *Yaygın gazeteler*. <https://bik.gov.tr/gazeteler/>
- Beasley, D. (2020). *WFP chief warns of hunger pandemic as COVID-19 spreads (Statement to UN Security Council)*. World Food Programme. <https://www.wfp.org/news/wfp-chief-warns-hunger-pandemic-covid-19-spreads-statement-un-security-council>
- Bell, P. (2003). Content analysis of visual images. In T. van Leeuwen & C. Jewitt (Eds.), *Handbook of visual analysis* (pp. 10-35). Sage.

- Boltanski, L. (2004). *Distant suffering: Morality, media and politics*. Cambridge University Press.
- Burman, E. (1994). Innocents abroad: Western fantasies of childhood and the iconography of emergencies. *Disasters*, 18(3), 238–253.
- Butler, J. (2009). *Frames of war: When is life grievable*. Verso.
- Campbell, D. (2003). Salgado and the Sahel: Documentary photography and the imaging of famine. In F. Debrix & C. Weber (Eds.), *Rituals of mediation: International holitics and social meaning* (pp. 69-97). University of Minnesota Press.
- Campbell, D. (2004). Horrific blindness: Images of death in contemporary media. *Journal for Cultural Research*, 8(1), 55-74.
- Campbell, D. (2017). Açlığın ikonografisi. In Batchen G. et.al (Eds.), *Fotoğrafın krizi: Vahşeti fotoğraflamak*, (pp. 73-86). (A. Gökmen, Trans.). Espas.
- Chouliaraki, L. (2006). *The spectatorship of suffering*. Sage.
- Chouliaraki, L. (2010). Post-humanitarianism – Humanitarian communication beyond a politics of pity. *International Journal of Cultural Studies*, 13(2), 107–126.
- Chouliaraki, L. (2015). Afterword: The dialectics of mediation in 'distant suffering studies'. *International Communication Gazette*, 77(7), 708-714.
- Chouliaraki, L. & Stolic, T. (2017). Rethinking media responsibility in the refugee 'crisis': A visual typology of European news. *Media, Culture & Society*, 39(8), 1162–1177.
- Devereux, S. (2000). Famine in the twentieth century. IDS working paper, no. 105. <https://www.ids.ac.uk/download.php?file=files/dmfile/wp105.pdf>
- Duncum, P. (2019) İmaj analizine giriş: Karma yöntemlerin değeri üzerine. In S. D. Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: Teori, uygulama ve örnek* (pp. 9-18). Pagem Akademi.
- Dursun, O. (2014). Batı'nın Egemen 'Kötü-Öteki-Doğu' Düşüncesinin Pekiştirildiği Bir Alan: Dünya Basın Fotoğrafları Kuruluđu, Yılın Fotoğrafı Kategorisi Üzerine Bir Analiz. *Connectist: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (47), 19-50.
- Food Security Information Network-FSIN (2020). *Global report on food crises 2020*. https://www.fsinplatform.org/sites/default/files/resources/files/GRFC_2020_ONLINE_200420_FINAL.pdf
- Food Security Information Network-FSIN (2021). *Global report on food crises 2021*. <https://www.fsinplatform.org/sites/default/files/resources/files/FINAL%20GRFC%202021%20In%20brief%20English%20040521.pdf>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage.
- Linfield, S. (2013). *Acımasız aydınlık: Fotoğraf ve politik şiddet*. (M. E Uslu, Trans.). Espas.
- Lutz, C. A. & Collins, J. L. (2004). *"National Geographic"i doğru okumak*. (M. Bayatlı, Trans.). Agora.
- Moeller, S. D. (1999). *Compassion fatigue: How the media sell disease, famine, war, and death*. Routledge.
- Ok, S. S. (2016). *Fotoğraf Belleğinde Acının Tasviri*. Hayalperest.
- Pantti M., Wahl-Jorgensen, K. & Cottle, S. (2012) *Disasters and the media. Global crises and the media vol. 7*. Peter Lang.
- Rose, G. (2012). *Visual methodologies: An introduction to researching with visual materials*. Sage.

- Schroder, K. C. (2012). Discursive realities. In Jensen, K. B (Ed.), *A handbook of media and communication research: Qualitative and quantitative methodologies*, (pp. 106-130). Routledge.
- Silverstone, R. (2008). *Media and morality: On the rise of the mediapolis*. Polity.
- Sontag, S. (2004). *Başkalarının acısına bakmak*. (O. Akınhay, Trans.). Agora.
- Sontag, S. (2010). *Fotoğraf üzerine*. (O. Akınhay, Trans.). Agora.
- Sturken, M. & Cartwright, L. (2018). *Practices of looking: An introduction of visual culture*. Oxford University Press.
- Taş, T. (2016). Iızdırabın imgesi: Göstermenin zorunluluğı ile gizlemenin zorluğı arasında. *Kültür ve İletişim*, 37, 234-251.
- van Leeuwen, T. (2003). Semiotics and iconography. In T. van Leeuwen & C. Jewitt, *Handbook of visual analysis* (pp. 92-118). Sage.
- World Food Programme (2020). *Hunger map 2020 - Chronic hunger*. https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000118395/download/?_ga=2.122861003.1759128282.1630839054-1404647556.1592140344